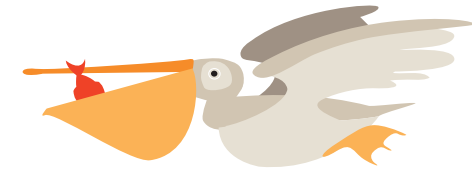
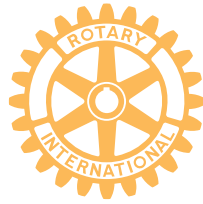

Kòrsou Limpi Lesboek

Changing the Mindset of Generations

Refuse
Reduce
Recycle
Reuse

Kòrsou Limpi

Waar mensen wonen, werken en leven is er afval. Ook op Dushi Kòrsou. Soms kom je het op de raarste plekken tegen. Zelfs in de natuur! Wist je dat jij zelf veel kunt doen om ervoor te zorgen dat er minder afval komt?

Dit boekje kan hiermee helpen. Het staat vol met tekeningen, foto's, weetjes, vragen en opdrachten over afval, zwerfvuil en plastic soep. **Help jij ook mee om van Curaçao een schoon eiland te maken?**

Dit boekje is gemaakt met de financiële hulp van Rotary Club of Curaçao. Daar zijn we dankbaar voor. Iedereen kan het downloaden op www.greenkidz.org.

Wij wensen jullie veel leesplezier en hopen dat jullie door dit boekje veel slimme ideeën opdoen!

Maya Mathias

Ivonne Zegveld

Colofon

MAYA MATHIAS

IVONNE ZEGVELD

SANDER VAN BEUSEKOM

MARTIN VAN DEN BLINK

Conceptontwikkeling

Maya Mathias, Ivonne Zegveld

Tekst

Maya Mathias

Ontwerp

Ivonne Zegveld

Fotografie

Martin van den Blink, Ivonne Zegveld

Illustraties

Sander van Beusekom

Copyright

Niets uit deze uitgave mag voor commerciële doeleinden worden gebruikt, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de GreenKidz Foundation.

Inhoudsopgave

Voorwoord
Inhoudsopgave

MEER
WETEN!

Deel 1

Praatplaat Kòrsou Sushi

4

Afval en zwerfvuil

6

Mensen en afval

6

Mensen en zwerfvuil

7

Afval verminderen

8

Zwerfvuil verminderen

9

Soorten afval

10

Gesorteerd afval

11

Soorten afval

3

Plastic

12

Aluminium

16

Glas

18

Papier

20

Textiel

22

Biologisch afval

26

MEER
DOEN!

Deel 2

Praatplaat Kòrsou Limpi

4

Spellen en puzzels

30

Afvalspel

30

Sorteespel

31

Zwerfvuilspeel

32

Keuzespeel

34

Begrippenspeel

35

Afvalpuzzel

36

Toets en certificaat

37

Kòrsou Limpi afvaltoets

37

Kòrsou Limpi leerlingcertificaat

39

DEEL 1
MEER
WETEN!

Praatplaat Kòrsou Sushi

Kòrsou Sushi

Mensen en dieren hebben last van zwerfvuil.
Hoeveel zwerfvuil zie jij?

MOOIE BERG

AFVALBERG

Orchidee

Warawara

Biná hert

Bromelia

Het afval uit jouw vuilnisbak komt op de afvalberg terecht.

Waar mensen wonen, werken en leven is er afval.

MENSEN EN AFVAL

Wat gooi jij allemaal in de vuilnisbak ?

Zwerfvuil is slecht voor mensen en dieren.
Dieren kunnen er zelfs aan dood gaan.

Afval dat op straat en
in de natuur rondslingert,
noemen we zwerfvuil.

MENSEN EN ZWERFVUIL

Gooi jij weleens afval op straat ?

Refuse

Wij zeggen NEE tegen producten die voor onnodig veel afval zorgen.

July

Reduce

Wij kopen producten die minder afval geven.

Tarun

Afvalhelden

Recycle

Wij brengen plastic en aluminium afval naar de recycle unit.

Sidd

Reuse

Wij maken van afval weer iets moois.

Djani

AFVAL VERMINDEREN

Hoe zorgen we voor minder afval ?

Eén dag per jaar
ruimen mensen
over de hele
wereld samen
het zwerfvuil op.

Opruim-
helden

Ook op
Curaçao.
Doe jij mee?

ZWERFVUIL VERMINDEREN

Hoe zorgen we voor minder zwerfvuil?

12.000.000.000.000 **HOVEEL KILO AFVAL PRODUCEERT DE WERELDBEVOLKING PER JAAR?**

SOORTEN AFVAL

Wat voor afval zie jij?

PLASTIC

ALUMINIUM

GLAS

PAPIER

TEXTIEL

BIOLOGISCH

**Er zijn veel
soorten afval.**

**Daar kun je slim
mee omgaan.**

- Refuse**
- Reduce**
- Recycle**
- Reuse**

GESORTEERD AFVAL

Waar hoort dit afval thuis?

PLASTIC

Plastic wordt gemaakt van olie.

WEETJE

Verreweg het grootste deel van ons afval bestaat uit plastic.

ZOEK

Hoeveel plastic voorwerpen zie jij om je heen?

Afbreekijd plastic:

Nooit. Plastic breekt niet af.

Er zijn wormen die plastic eten.

Wat doen we met afval van plastic?

SLECHT

BETER

BEST

RECYCLE

PET

CAPS

HDPE

Deze soorten plastic kun je recycelen op Curaçao.

GOED bezig!

RECYCLE

Souvenirs van recycled plastic.

WEETJE

Als je plastic verbrandt, komen er schadelijke stoffen vrij.

Zeg jij **NEE** tegen single-use plastic?

WAT IS BETER?

REFUSE

Single-use plastic is plastic dat we maar 1 keer gebruiken en dan weggooien. Steeds meer landen verbieden single-use plastic.

#PLOGGER

Geen jogger maar **PLOGGER** ...

Het idee is simpel en komt uit Zweden. Als je gaat joggen, neem je een afvalzak mee. Daar stop je zwerfvuil in dat je onderweg tegenkomt.

Houd je eiland schoon, word plogger!

Single-use plastic

REDUCE

Neem liever een bidon en broodtrommel mee.

TIP

PLASTIC ZWERFVUIL

Plastic zwerfvuil is slecht voor de natuur en slecht voor jouw gezondheid. Dieren hebben er last van én kunnen er zelfs aan dood gaan.

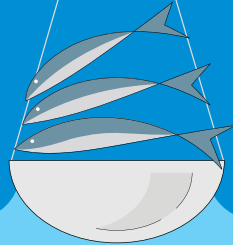
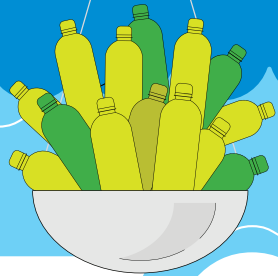
TIP Plastic afval. Maak er iets moois van!

REUSE

Experts verwachten dat er in 2050 meer plastic in de zee zit dan vis.

2050

PLASTIC SOEP
Noord-Atlantische Oceaan

Elk jaar komt er bijna 5 biljoen kilo plastic in de zee terecht. Door de zon, de wind en de golven breekt het in kleine stukjes en drijft het naar elkaar toe. Zo ontstaat er een soep van plastic.

4.700.000.000

KILO PLASTIC PER JAAR DAT IN DE ZEE TERECHT KOMT

Boyan Slat is een jonge uitvinder.
Met zijn 'OCEAN CLEAN UP' machine
werd hij wereldberoemd.

**SLIMME
UITVINDER**

Boyan
Slat

MICRO PLASTICS

Door de zon en de zee valt plastic zwerfvuil uiteen
in piepkleine deeltjes. Dat noemen we micro
plastics. De zee raakt hierdoor flink vervuild.

Weet jij waar dit kunstwerk staat?

REUSE

Kunstenaar Roberto maakt kunst
van plastic uit de zee.

PLASTIC SOEP IS TROEP

Strip door: Suzanne Wherens

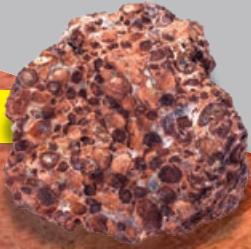

ALUMINIUM

Aluminium wordt gemaakt van bauxiet.

WEETJE

8% van de aardkorst bestaat uit bauxiet.

Aluminium is een metaalsoort. Het werd bijna 100 jaar geleden in Denemarken ontdekt.

ZOEK

Hoeveel aluminium voorwerpen zie jij om je heen?

Afbreektijd aluminium:
50-100 jaar.

Wat doen we met afval van aluminium?

SLECHT

BETER

BEST

ALUMINIUM

RECYCLE

TIP

Conservenblikken zijn van ijzer. Gooi ze niet in het recycle centrum.

Aluminium is licht, roestvrij en 100% recyclebaar.

SLIMME

UITVINDING

Aluminium wordt de **koning der metalen** genoemd. Vroeger was het zelfs waardevoller dan goud.

REUSE

**Aluminium afval.
Maak er iets moois van!**

**Aluminium afval.
Maak er iets nuttigs van!**

Asbakken van blikjes,
Playa PortoMari

De top van deze beroemde wolkenkrabber is met aluminium versierd. Weet jij waar die staat?

REUSE

Kunstenaar Yubi maakt kunst van oude aluminium autobumpers.

STATIEGELD

In sommige landen kun je gebruikte blikjes inleveren voor geld. Vind jij dat een goed idee?

GLAS

Glas wordt gemaakt van zand.

WEETJE

Glas bestaat al meer dan 2000 jaar. Het werd al in het oude Egypte gebruikt.

ZOEK

Hoeveel glazen voorwerpen zie jij om je heen?

Afbreektijd glas:
100-1000 jaar.

Glas kun je prima hergebruiken.

Wat doen we met afval van glas?

SLECHT

Je kunt je flink aan gebroken glas bezeren.

BETER

BEST

RECYCLE

Glas is 100% recyclebaar.

TIP

REUSE

Glas uit de zee, doe er wat mee!

**SLIMME
UITVINDING**

Met deze machine kun je glas weer verpulveren tot zand.

REUSE

Glas is goed om iets in te bewaren. Wat zou jij in een glazen pot bewaren?

TIP

Veel kerken hebben prachtige glas in lood ramen.

FLESSENPOST

Wie zou jij een brief sturen met jouw ideeën voor een schoner eiland?

PAPIER

Papier wordt vaak gemaakt van hout.

WEETJE

Papier kun je ook maken van andere natuurlijke grondstoffen zoals riet, bamboe en katoen.

Afbreektijd
papier:
6 maanden.

ZOEK

Kijk om je heen.
Wat is er allemaal van papier?

Wat doen we met afval van papier?

SLECHT

BETER

BEST

REUSE

TIP

WEETJE

In Europa wordt meer dan de helft van al het papier opnieuw gebruikt. Papier is daar het meest gerecyclede materiaal.

WEETJE

In het **oude Egypte** schreef men op **papyrusrollen**.

Vroeger werd papier met de hand gemaakt. Tegenwoordig produceren papiermachines soms wel 2000 meter papier per minuut.

Origami is Japanse vouwkunst. Herken jij deze origami figuren?

Gemiddeld gebruik van papier per persoon per jaar:

130. KILO PAPIER 00

REUSE

Kunstenaar Avantia maakt kunst van oude kranten en tijdschriften.

TIP

Wees zuinig met papier en karton. Gebruik papieren verpakkingen opnieuw.

Papier is een milieuvriendelijk verpakkingsmiddel. Het is een **duurzaam alternatief voor plastic**.

TEXTIEL

NATUURLIJKE STOFFEN

Vroeger werd textiel gemaakt van natuurlijke stoffen zoals katoen, linnen en wol.

WEETJE

Veel van onze kleding wordt nog steeds van katoen gemaakt.

Een mondkapje van katoen. Veilig en goed voor het milieu.

Textiel van natuurlijke stoffen:

Afbreektijd gemiddeld: 1-5 jaar.

SYNTHETISCHE STOFFEN

Tegenwoordig wordt textiel vaak gemaakt van synthetische stoffen zoals nylon en polyester.

WEETJE

Het label laat zien of je kledingstuk van natuurlijke of synthetische stoffen is gemaakt.

REFUSE

Een mondkapje waar plastic in verwerkt zit. Veilig maar slecht voor het milieu.

Textiel van synthetische stoffen:

Afbreektijd: nooit.

REDUSE

Minder textielafval

Repareer kapotte kleren met de hand of met de naaimachine.
Hoe zuinig ben jij op je kleding?

teduki®
made in CURAÇAO

REUSE

Kleermakers Raúl en Luis maken keukenschorten en andere kledingstukken van oude lapjes textiel.

RECYCLE

Sportschoenen van plastic uit de zee. Zou jij ze dragen?

adidas

WEETJE

In 2030 wil Adidas al haar sportschoenen maken van gerecycled plastic.

REFUSE

Fleece stof wordt gemaakt van **plastic** en is licht en koel. Elke keer als je deze stof wast laten er **plastic microvezels los**. Dat is slecht voor het milieu.

Wat doen we met afval van textiel?

SLECHT

BETER

BEST

REUSE

TIP

Oude kleding.
Maak er iets moois van!

Oude kleding kun je weggooien. Je kunt het ook weggeven, ruilen of verkopen.

REUSE

Wat doe jij met je oude kleding?

TIP

TIP

WEETJE

Textiel container

In veel landen kun je oude kleren wegbrengen om te recycelen.

RECYCLE

Goedkope kleding, goedkope kinderarbeid

In sommige landen werken jonge kinderen onder slechte omstandigheden in de kledingindustrie.

Fast fashion

De mode-industrie wil dat jij vaak nieuwe kleren koopt.

Denk je dat dit goed is voor het milieu?

14.000.000 KILO KLEDING DIE JAARLIJKS ONGEDRAGEN WORDT WEGGEGOOID

#SecondHand

Wereldwijd kopen steeds meer mensen tweedehandskleding. Vind jij dat een goed idee?

I'M SAYING YES TO SECOND HAND

Recycle Design

Steeds meer modeontwerpers maken ontwerpen van recyclematerialen. Is dat goed voor het milieu?

BIOLOGISCH

Biologisch afval is afval van planten en dieren.

WEETJE

Biologisch afval wordt afgebroken door schimmels en bacteriën tot er niets meer van overblijft.

Afbreektijd biologisch afval:

gemiddeld 2 weken tot 2 maanden.

ZOEK

Kijk om je heen. Wat is er allemaal biologisch?

Wat is beter?

SLECHT

BETER

BEST

De eerste bewoners van Curaçao produceerden alleen biologisch afval. Zij leefden in evenwicht met de natuur.

WEETJE

Caiquetio Indianen, geschilderd door Annemieke Dicke

Hebben jullie thuis een compostbak?

Composteren ► van biologisch afval maak je compostaarde.

Gedroogd fruit kun je wel 30 jaar bewaren.

REDUSE

Femi en Joshua van Høfi Cas Còrà verbouwen organische groente. Ze hebben ook een zero waste winkel.

Maak van groente-, fruit- en tuinafval compost.

Planten groeien heel goed in compost.

YAMMIE,
biologisch afval

DEEL 2
MEER
DOEN!

Praatplaat Kòrsou Limpi

Kòrsou Limpi

Zonder zwerfvuil is het
fijn voor mensen en dieren.
Hoeveel dieren zie jij?

Wat hoort bij wat?

Kijk goed naar deze kijkplaat. Welke 6 rondjes horen bij elkaar? Verbind ze met een stippenlijn. De eerst drie rondjes vormen steeds een woord. We doen er eentje voor.

AFVALSPEL

Zorg jij dat er minder afval komt?

PLASTIC

ALUMINIUM

GLAS

PAPIER

TEXTIEL

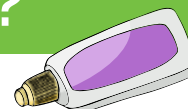
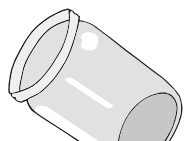
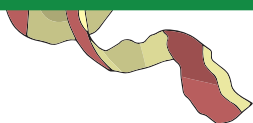
BIOLOGISCH

Op deze kijkplaat zie je allerlei soorten afval. Trek van elk stukje afval een stippenlijn naar de juiste afvalcategorie. We doen er eentje voor.

SORTEERSPEL

Welke soorten afval zie jij?

Zie jij de 20 verschillen?

Laman limpi

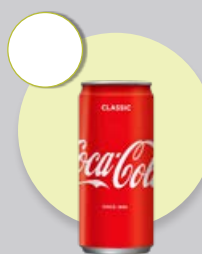
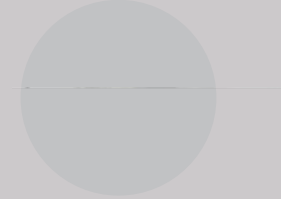
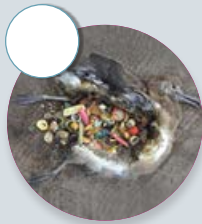
ZWERFVUILSPEL

Zorg jij dat er minder zwerfvuil komt?

Wat is beter?

Op deze kijkplaat zie je steeds twee plaatjes die bij elkaar horen. Welk plaatje is beter voor het milieu? Zet een vinkje (✓) bij de beste keuze. Zet een kruisje (✗) bij het slechtste alternatief. We doen er eentje voor.

KEUZESPEL

Wat is beter voor het milieu?

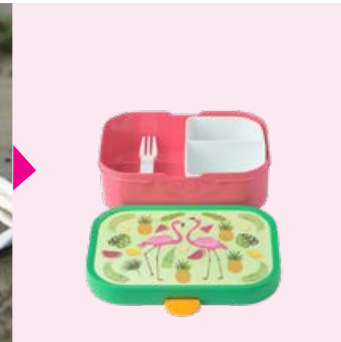

Deze afvalhelden zijn slim bezig.

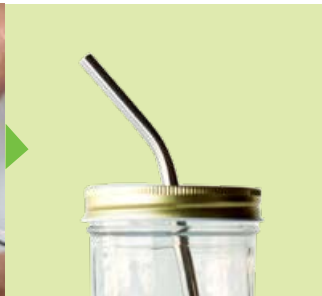
Wat doet July?

- Refuse
- Reduce
- Recycle
- Reuse

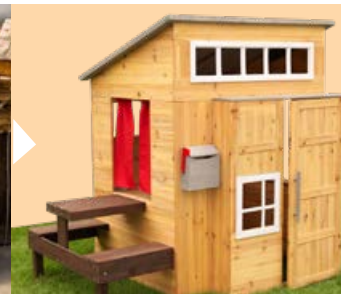
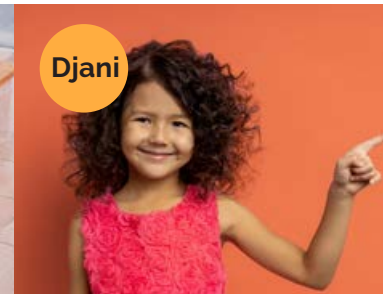
Wat doet Tarun?

- Refuse
- Reduce
- Recycle
- Reuse

Wat doet Djani?

- Refuse
- Reduce
- Recycle
- Reuse

Wat doet Sidd?

- Refuse
- Reduce
- Recycle
- Reuse

BEGRIPPENSPEL

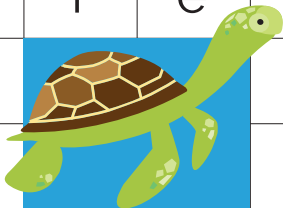

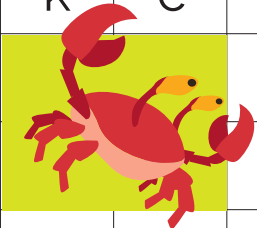
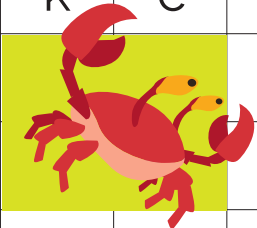

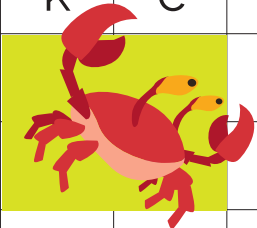
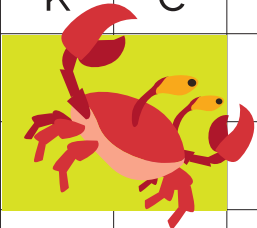
Welke slimme dingen doe jij?

- Refuse
- Reduce
- Recycle
- Reuse

In deze puzzel zijn 12 afvalwoorden verstopt. Zie jij ze allemaal? We doen er twee voor.

Afvalwoorden: afval, zwerfvuil, plastic, aluminium, **glas**, papier, textiel, biologisch, reuse, reduce, recycle, **refuse**.

l	o	s	w	h	b	f	a	b	u	c	r	e	f	u	s	e	r		
u	z	w	e	r	f	v	u	i	l	i	b	o	o	g	l	a	t		
m	b	b	l	k	t	y	s	t	l	t	e	x	t	i	e	l	o		
n	i	a	d	l	p	p	v	a	l	s	e	s	d				u	m	
l	o	v	l	a	g	l	a	d	a	e	s	o	k				m	i	
b	l	k	c	a	a	l	u	p	v	l	t	e	p				l	b	
r	o				r	e	m	a	r	f	p		p	r				n	a
p	g				q	y	p	d	s	a	n	r	h	e	l	v	l	n	
l	i	n	v	e	i	l	a	m	p	i	a	e	d	a	m	u	o		
u	s	m	a	e	r	e	c	y	c	l	e	e	u	a	a	m	p		
m	c	a	r	e	u	s	s	i	p	e	i	t	c	S	d	h	u		
o	h	i	p	l	a	t	e	x	a	s	k	n	e	o	e	f	l		

AFVALPUZZEL

Welke afvalwoorden ken jij?

Maak deze Kòrsou Limpi afvaltoets. Kleur het rondje bij het juiste antwoord in.

- 1. Hoeveel kilo afval produceert de wereld per jaar?**
  - Ruim 1 miljard ton
  - Ruim 12 miljard ton
  - Ruim 20 miljard ton
- 2. Het grootste deel van ons afval bestaat uit ...**
  - Papier
  - Textiel
  - Plastic
- 3. Waar wordt aluminium van gemaakt?**
  - Van bauxiet
  - Van ijzer
  - Van zand
- 4. Welk soort afval is het minst vervuילend?**
  - Aluminium
  - Textiel
  - Biologisch afval
- 5. Welke soorten afval zijn 100% recyclebaar?**
  - Plastic & aluminium
  - Aluminium & glas
  - Synthetisch textiel & papier
- 6. Welk verpakkingsmiddel is het minst milieuvriendelijk?**
  - Papier
  - Plastic
  - Aluminiumfolie

AFVALTOETS

Wat heb jij allemaal geleerd?

7. Wanneer komen er schadelijke stoffen vrij?

- Als je glas vermaalt
- Als je plastic verbrandt
- Als je biologisch afval composteert

8. Hoeveel kilo plastic komt er elk jaar in de zee terecht?

- Bijna 100 biljoen kilo
- Bijna 50 biljoen kilo
- Bijna 5 biljoen kilo

9. Wat is plastic soep?

- Soep in blikken van plastic
- Soep met hele kleine stukjes eetbare plastic
- Plastic zwerfvuil, dat in de oceaan naar elkaar toedrijft door de wind en de stroming

10. Welk soort textiel wordt van een plant gemaakt?

- Katoen
- Zijde
- Wol

11. Hoe vaak kun je meedoen aan World Clean Up Day?

- 1 x per jaar
- Elke week
- Net zo vaak als je zelf wilt

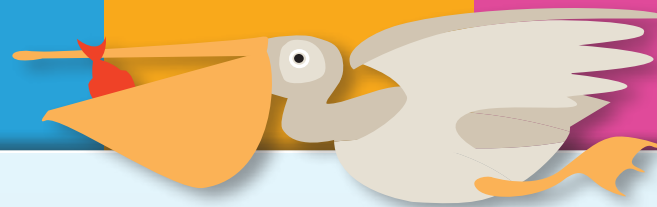
12. Plastic dat je maar één keer gebruikt en dan weggooit noemen we...

- Zwerfvuil
- Single use plastic
- Milieuvriendelijk plastic

AFVALTOETS

Wat heb jij allemaal geleerd?

Kòrsou Limpi Certificaat

Naam: .....

Ik ben een afvalheld
Ik ben een opruimheld

MOVING TOWARDS A CLEANER CURAÇAO!

Refuse
Reduce
Recycle
Reuse

Trots op jezelf. Trots op je eiland!

De GreenKidz Foundation moedigt kinderen, tieners en leerkrachten aan om bij te dragen aan een schonere en groenere leefomgeving.

De stichting ontwikkelt moderne, kleurrijke lesmaterialen, die aansluiten bij de belevingswereld van kinderen in de Caribische regio.

Dit **Kòrsou Limpi Lesboek** hoort, samen met het **Kòrsou Limpi Doeboek**, bij een breder lesprogramma over plastic en recycelen. U kunt beide boekjes downloaden via www.greenkidz.org

Meer weten over GreenKidz?

Neem contact op met Maya Mathias via:
maya@greenkidz.org • tel.: +5999 5280445

Refuse

Reduce

Recycle

Reuse

MOVING TOWARDS A CLEANER CURAÇAO!